

Markku Kotilainen

Tutkimusjohtaja

Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos (ETLA)

01.10.2015

Viite: Talousvaliokunnan lausuntopyyntö HE 30/2015 vp hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2016.

Valtion talousarvio vuodelle 2016

ETLA julkaisi oman suhdanne-ennusteensa 23.9.2015. Referoin seuraavassa ennustettamme ja vertaan sitä valtiovarainministeriön ennusteeseen sekä arvioin talouspoliittista tilannetta. Ennusteen keskeiset luvut on esitetty liitteessä. Lopussa esitän muutamia näkökulmia budjetista elinkeinopolitiikan kannalta.

Ennuste

ETLAn ennuste ei merkittävästi poikkea valtiovarainministeriön (VM) ennusteesta. Ennustamme bruttokansantuotteen kasvavan kuluvana vuonna 0.2 prosenttia ja kasvavan ensi vuonna 1.0 prosenttia. Myös VM ennustaa bkt kasvavan kuluvana vuonna 0.2 prosenttia. Vuoden 2016 kasvuennuste, 1.3 prosenttia, on myös hyvin lähellä ETLAn ennustetta.

Kuluttajahinnat alenevat ETLAn ennusteen mukaan 0.1 prosenttia vuonna 2015 ja nousevat 0.7 prosenttia vuonna 2016. VM ennustaa tälle vuodelle myös 0.1 prosentin laskua ja ensi vuodelle 1.1 prosentin nousua. Työttömyysasteeksi ETLA ennustaa 9.6 prosenttia vuodelle 2015 ja 9.5 prosenttia vuodelle 2016. VM:n ennusteet ovat vastaavasti 9.6 ja 9.4 prosenttia.

VM:n ennustaa selvästi nopeampaa investointien kasvua vuosille 2016-2017 kuin ETLA. Myös yksityisen kulutuksen kasvuennuste on hieman korkeampi. Näiden erojen vaikutus kokonaistuotantoon eliminoituu osittain ETLAn jonkin verran korkeammalla nettoviennin ennusteella. Vientiennusteet vuosille 2016-2017 ovat lähellä toisiaan, mutta tuontiennuste on VM:llä selvästi korkeampi kuin ETLalla. Tämä heijastelee VM:n korkeampaa kotimaisen kysynnän kasvuennustetta.

ETLAn ennusteen mukaan vaihtotase on tasapainottumassa, kun taas VM:n ennusteessa vaihtotase on lähivuosina yhä alijäämäinen. Ero aiheutuu VM:n korkeammasta tuonnin kasvuennusteesta.

Julkisyhteisöjen rahoitusaliijäämän VM ennustaa vuosille 2015 ja 2016 hieman suuremmaksi kuin ETLA. Tämä selittää osittain sitä, että VM:n arvio julkisyhteisöjen rakenteelliseksi alijäämäksi on selvästi suurempi kuin ETLalla. Osittain tulee suhdannekorjauksesta, joka ETLAn ennusteessa on suurempi kuin VM:n laskelmassa. ETLAn arvio julkisyhteisöjen rakenteelliseksi alijäämäksi on 1.2

prosenttia BKT:sta vuodelle 2015 ja 1.1 prosenttia vuodelle 2016. VM:n vastaavat arvio on 1.8 prosenttia sekä vuodelle 2015 että vuodelle 2016.

Julkisen velan ennusteet ovat epävarmuus huomioon ottaen lähellä toisiaan. ETLA arvioi julkisen velan BKT-osuuden kasvavan 67.9 prosenttiin vuonna 2019. VM:n vastaava ennuste on 66.6 prosenttia. Molempien arvioiden mukaan vakaas- ja kasvusopimuksen mukainen liiallisen alijäämän menettely on uhkana viimeistään vuonna 2019. VM:n ennusteen mukaan tämä uhka tosin on olemassa rakenteellisen alijäämän perusteella jo lähivuosina.

Arvioita elinkeino- ja rakennepolitiikasta

Suomen kansantalouden suurin haaste lähivuosina on viennin saaminen nousuun nykyiseltä noin 16 prosenttia vuoden 2008 lukemia matalammalta tasolta. Tämä toteutuu vain osaltaan vientimarkkinoiden kysynnän kasvun kautta. Suomen pitäisi pystyä voittamaan takaisin niitä markkinaosuuksia, joita on viimeisten 7 vuoden aikana menetetty muun muassa matkapuhelintuotannon Suomesta poistumisen, paperin kysynnän vähenemisen, globalisaation synnyttämän rakennemuutoksen ja Ukrainan kriisin vuoksi. Tämä voi toteutua vain viennin sekä laadullista että kustannuskilpailukykyä parantamalla. Hallitus ja työmarkkinajärjestöt pyrkivät parantamaan kustannuskilpailukykyä ns. kilpailukykyloikalla ja maltillisilla palkkaratkaisuilla. Laadullinen kilpailukyky riippuu ensisijaisesti yritysten kyvystä kehittää uusia tuotteita ja kohottaa tuottavuuttaan. Yritysten mahdollisuudet laadullisen kilpailukyvyn parantamiseen riippuvat kuitenkin merkittävästi julkisen vallan tuesta tutkimus- ja kehitystyölle sekä pitkällä aikavälillä koulutuksen laadusta.

On selvää, että valtiontalouden tasapainottamistoimet kohdistuvat myös tutkimus- ja kehitysmenoihin sekä koulutukseen. Tässä suhteessa pitäisi kuitenkin olla erittäin varovainen, jotta tulevan kasvun eväitä ei syödy. Leikkausten koko ja toimien painotus tulisi mitoittaa niin, että ne haittaisivat mahdollisimman vähän vientituotannon kasvu kannalta tärkeitä toimintoja.

Julkisen talouden tasapainottaminen edellyttää lyhyellä aikavälillä menojen leikkauksia, mutta keskipitkällä aikavälillä oleellista on toteuttaa rakenteellisia uudistuksia, joilla kohotetaan julkisen sektorin tuottavuutta ja siten hidastetaan menojen kasvua. Myös tässä suhteessa valtion budjetit tulisi rakentaa niin, että ne eivät syö rakenteellisten uudistusten aineellista perustaa, muun muassa tietotekniikan kehittämistä.

Hallitusohjelman mukainen 1 miljardin euron panostus ns. kärkihankkeisiin vuosina 2016-2018 on positiivinen tekijä Suomen pitkän aikavälin taloudellisen kasvun kannalta. Infrastruktuurihankkeisiin allokoitava 600 miljoonaa euroa on taas tervetullut suhdannepoliittinen toimi aikana, jolloin mm. bitumiraaka-aine on halpaa ja työvoimaresursseja on riittävästi saatavilla. Valtion omaisuustulojen lisätty käyttö näihin kohteisiin on nykyisessä rakennemuutoksessa ja suhdannetilanteessa järkevää valtion omaisuuden uudelleenallokointia.

Suomen huoltotase

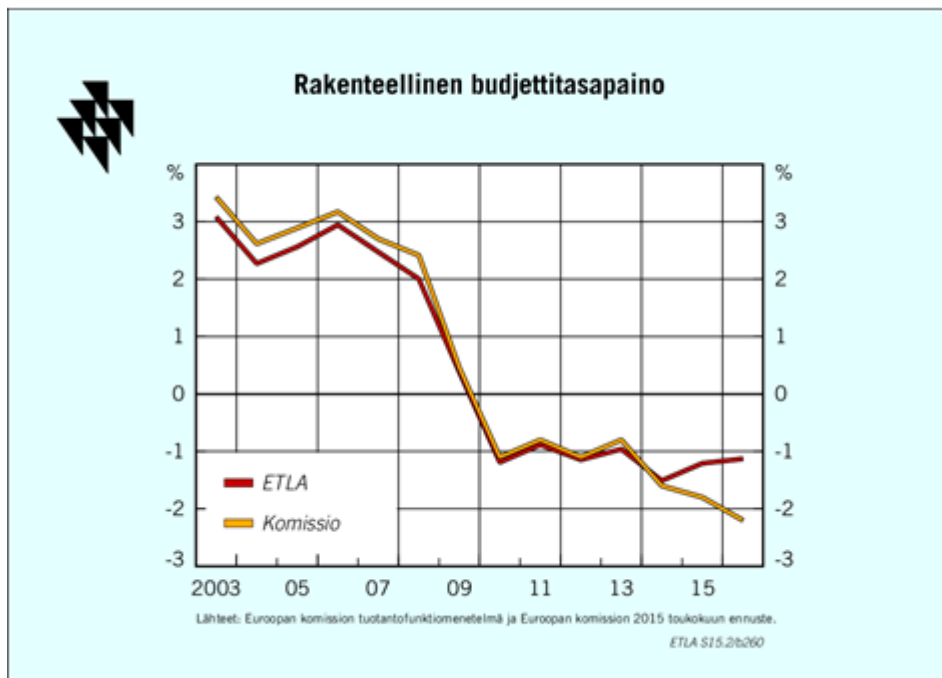
	Arvo € Mrd. 2014 ^{*2)}	2014*	Määrän muutos, %			Keskimäärin	
			Edellisestä vuodesta			10 - 14	15 - 19 ^E
			2015 ^E	2016 ^E	2017 ^E		
Bruttokansantuote markkinahintaan	186,3	-0,4	0,2	1,0	1,3	0,5	1,0
Tuonti	75,5	0,0	-1,6	2,5	1,9	2,8	1,8
- tavarat	53,5	1,4	-2,1	3,6	2,3	3,6	2,1
- palvelut	22,0	-3,3	-0,5	0,0	0,8	1,2	1,2
Kokonaistarjonta	261,8	-0,3	-0,3	1,5	1,5	1,1	1,3
Vienti	75,0	-0,7	-1,0	2,7	2,9	1,9	2,5
- tavarat	55,5	1,6	-1,6	3,6	3,4	3,0	2,8
- palvelut	19,5	-6,8	0,5	0,3	1,3	-0,8	1,6
Investoinnit	38,2	-3,3	-1,8	2,8	3,1	-1,2	2,0
- yksityiset	30,5	-3,9	-1,3	2,9	3,2	-1,7	2,1
- julkiset	7,6	-0,9	-3,7	2,4	2,6	1,3	1,2
Kulutus	148,2	0,3	0,5	0,2	0,2	0,9	0,3
- yksityinen	103,0	0,5	0,7	0,4	0,4	1,3	0,5
- julkinen	45,2	-0,2	0,0	-0,2	-0,1	0,2	-0,1
Varastojen muutos ¹⁾	1,3	0,5	-0,5	0,2	0,1	0,0	0,0
Kokonaiskysyntä	262,7	-0,2	-0,6	1,5	1,5	1,3	1,2
Kotimainen kysyntä	187,7	0,0	-0,5	0,9	0,9	1,0	0,6
Julkinen kysyntä	52,8	-0,3	-0,5	0,2	0,3	0,3	0,1

Eräitä keskeisiä ennusteita

	2012	2013 [*]	2014*	2015 ^E	2016 ^E	2017 ^E
Kuluttajahintaindeksin muutos, %	2,8	1,5	1,0	-0,1	0,7	1,4
Ansiotason muutos, %	3,2	2,1	1,7	1,1	1,1	1,2
Työttömyysaste, %	7,7	8,2	8,7	9,6	9,5	9,4
Vaihtotaseen ylijäämä, % suhteessa BKT:hen	-1,9	-1,8	-2,2	-1,0	-0,5	0,1
Teollisuustuotannon (tuotos) muutos, %	-2,8	-3,3	-1,2	-1,4	1,5	1,9
Suomen EMU-ylijäämä, % BKT:sta	-2,1	-2,5	-3,3	-3,0	-2,6	-2,3
Suomen EMU-velka, % BKT:sta	52,9	55,6	59,3	62,1	64,4	66,0
Euribor 3 kk, %	0,56	0,22	0,21	-0,01	0,0	0,4
EU27-maiden BKT:n muutos, %	-0,5	0,2	1,4	1,6	1,8	1,9
EMU-maat	-0,8	-0,3	0,9	1,5	1,8	1,9
EU27-maiden kuluttajahintojen muutos, %	2,6	1,5	0,6	0,2	1,3	1,8
EMU-maat ¹⁾	2,5	1,3	0,4	0,2	1,3	1,7

¹⁾ Yhdenmukaistettu indeksi.

Työllisyys ja julkinen talous keskipitkällä aikavälillä													
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019			
Työlliset, 1000 henkilöä	2447,4	2473,6	2483,3	2456,7	2448,0	2427,0	2427,6	2430,8	2435,9	2440,6			
Työvoima, 1000 henkilöä	2671,8	2682,5	2690,0	2675,8	2679,0	2684,2	2684,3	2686,2	2688,4	2690,4			
Työttömät, 1000 henkilöä	224,3	208,9	206,8	219,2	231,0	257,1	256,7	255,4	252,6	249,8			
Työttömyysaste	8,4	7,8	7,7	8,2	8,6	9,6	9,6	9,5	9,4	9,3			
Työllisyysaste	67,8	68,6	69,0	68,5	68,3	68,0	68,3	68,6	68,9	69,2			
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä/BKT,%	-2,6	-1,0	-2,1	-2,5	-3,3	-3,0	-2,5	-2,3	-2,0	-1,6			
Valtion ja kuntien rahoitusjäämä/BKT	-5,6	-3,7	-4,7	-4,4	-4,7	-4,4	-3,8	-3,5	-3,2	-2,7			
Valtion rahoitusjäämä/BKT,%	-5,3	-3,2	-3,6	-3,7	-4,0	-3,7	-3,2	-2,9	-2,5	-2,0			
Sos.rahastojen rahoitusjäämä/BKT,%	3,0	2,7	2,5	1,8	1,4	1,4	1,3	1,3	1,2	1,1			
Emu-velka, mrd. euroa	88,2	95,5	105,7	112,7	121,7	129,5	137,5	145,0	152,1	158,6			
Valtion velka, euroa	75,2	79,7	83,9	89,7	95,1	102,2	108,5	114,0	119,1	124,5			
BKT:n arvo, mrd. euroa	187,1	196,9	199,8	202,7	205,2	208,6	213,5	219,9	226,2	233,4			
BKT:n määrän muutos-%	3,0	2,6	-1,4	-1,1	-0,4	0,2	1,0	1,3	1,2	1,4			
EMU-velka /BKT,%	47,1	48,5	52,8	55,8	59,3	62,1	64,4	66,0	67,3	67,9			
Valtion velka/BKT, %	40,2	40,5	42,0	44,2	46,4	49,0	50,8	51,9	52,7	53,4			
Veroaste	40,8	42,0	42,7	43,9	44,0	44,2	44,4	44,3	44,2	44,0			
Korkomenot, mrd. euroa	2,6	2,9	3,0	2,7	2,6	2,7	2,8	3,0	3,2	3,3			
Perusjäämä, mrd. euroa	-2,3	0,9	-1,3	-2,5	-4,2	-3,6	-2,6	-2,0	-1,3	-0,4			
Perusjäämä/BKT,%:a	-1,2	0,5	-0,6	-1,2	-2,1	-1,7	-1,2	-0,9	-0,6	-0,2			
Julkiset menot, mrd. euroa	102,5	107,0	112,2	116,7	119,5	121,5	124,2	127,1	130,1	132,7			
Julkiset menot/BKT,%:a	54,8	54,4	56,1	57,6	58,3	58,2	58,1	57,8	57,5	56,9			

Lähde: Euroopan komissio toukokuu 2015 sekä omat laskelmat ETLAn ennusteen pohjalta komission menetelmällä.